

Preservation of wetland habitats in the upper Biebrza Valley
Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy

Syg. GB/NP-JP/D2-8

Osowiec-Twierdza, grudnia 2018 r.

Raport z liczenia noclegowisk żurawia (*Grus grus*) w 2018 roku, na obszarze objętym projektem LIFE11 NAT/PL/422 „Ochrona siedlisk mokradłowych doliny Górnej Biebrzy”.

Metodyka

Monitoring noclegowisk żurawi (*Grus grus*) w roku 2018 został przeprowadzony na obszarze projektu LIFE11 NAT/PL/422 (169,9 km²), który w swoich granicach obejmuje basen górny Biebrzańskiego Parku Narodowego wraz z częścią otuliny, oraz północną część Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 Ostoja Biebrzańska.

Podczas prac terenowych zastosowano metodykę zgodną z zasadami określonymi w ogólnopolskim programie Monitoringu Ptaków Polski pn. Monitoring Noclegowisk Żurawi (MNŻ). Wykorzystano także metodykę liczenia żurawi na zlotowiskach dostępną w literaturze przedmiotu (Sikora A. 2009, Sikora A i in. 2011).

Stanowiska do monitoringu wytypowano na podstawie danych z liczeń przeprowadzonych w latach 2013–2017, gdzie koncentracje ptaków wynosiły minimum kilkanaście osobników, własnych obserwacji oraz informacji o występowaniu skupisk ptaków w okresie wędrówkowym. Aktywnie wyszukiwano nowe noclegowiska. W tym celu na terenie badań kontrolowano żerowiska oraz miejsca dziennego odpoczynku, a następnie określano kierunek odlatujących na noclegowiska stad ptaków. Ze względu na charakter obszaru i znaczną ilość trudnodostępnych, bezpiecznych do nocowania miejsc (torfowiska, podmokłe łąki, starorzecza, mniejsze cieki wodne), przy sprawdzaniu potencjalnych miejsc noclegowych wykorzystywano również informacje przekazywane przez mieszkańców

nadbiebrzańskich wsi, jak Rogożynek, Koniuszki, czy Jasionowo koło Krasnegoboru, a także obserwacje własne.

Badania przeprowadzono w trzech terminach:

- liczenie wczesne: 7–11 września 2018 roku,
- liczenie środkowe: 20–24 września 2018 roku,
- liczenie późne: 04–07 października 2018 roku.

Liczenia żurawi prowadzono w korzystnych warunkach pogodowych, z użyciem lornetki, z punktów zapewniających dobrą widoczność. W miarę możliwości punkty obserwacyjne wybierano w miejscach zlokalizowanych powyżej miejsc lądowania ptaków (wieża turystyczna, wyniesienie terenu). Badania żurawi prowadzono wieczorem, podczas zlatywania się ptaków na miejsca noclegowe (ok. 2–3 godziny przed zapadnięciem zmroku) oraz rano, w chwili opuszczania przez ptaki noclegowiska (od świtu do około godziny po wschodzie słońca). Szczegółowe dane na temat konkretnych stanowisk oraz kontroli terenowych znajdują się na kartach stanowisk i formularzach liczeń (Zał. nr 2). Uzupełnieniem obserwacji było zaznaczanie przy użyciu odbiornika GPS lokalizacji żerowisk oraz miejsc odpoczynku wraz z datą obserwacji oraz informacją o ilości stwierdzonych żurawi. Dane przestrzenne zebrane w pliki shp zostały dołączone do raportu (Zał. nr 3).

Do analizy wyników wykorzystano zsumowane dane dotyczące wielkości stad przylatujących na noclegowiska lub z nich odlatujących, oddzielnie dla poszczególnych stanowisk oraz terminów kontroli (Tab.1.).

Wyniki

Łącznie skontrolowano sześć stanowisk żurawi na obszarze projektu Górna Biebrza (Tab.1.). Ich lokalizacje przedstawiono w Załączniku nr 3.

Tab. 1. Sumaryczna liczba żurawi rejestrowanych na noclegowiskach w trakcie kolejnych liczeń na obszarze projektu Górna Biebrza w 2018 roku.

Termin liczenia		Wczesne (LW):	Środkowe (LS):	Późne (LP):
Nr	Lokalizacja	07-11.09.2018	20-24.09.2018	04-07.10.2018
GB_01	Sidra - Harasimowicze	<i>nie stwierdzono</i>	<i>nie stwierdzono</i>	<i>nie stwierdzono</i>
GB_02	Rogożynek/Kropiwno	174	<i>nie stwierdzono</i>	12
GB_03	Szuszalewo/Nowy Lipsk	15	71	<i>nie stwierdzono</i>
GB_04	Ostrowie/Nowy Lipsk	120	241	3
GB_05	Jasionowo/Krasnybór	134	83	9
GB_06	Koniuszki	<i>nie stwierdzono</i>	3	<i>nie stwierdzono</i>
Razem:		443	398	24

Trzy z powyższych stanowisk grupują powyżej 100 osobników żurawi. W bieżącym roku nie stwierdzono noclegowiska w dolinie Sidry w pobliżu Harasimowicz (GB_01), która to lokalizacja w roku 2017 zgromadziła maksymalnie 131 osobników (LW). W okolicy Szuszalewa liczba zlatujących się ptaków była wyższa w porównaniu z rokiem ubiegłym (max. liczba żurawi: 2017; LP - 12), jednak tuż przed zmrokiem część ptaków przemieszczała się na inne miejsca noclegowe, w stronę północno-zachodnią (w kierunku wsi Ostrowie). Podczas liczeń późnych liczba żurawi pozostających na noclegowiskach była niewielka, lecz obserwowano przeloty około 180 żurawi ze wschodu na zachód, m.in. w dniach 05.10 oraz 06.10.2018 roku (podczas liczeń na Ostrowiu i Krasnymborze). Jeden z obserwatorów podążył za lecącym kluczem, który stracił z oczu dopiero na wysokości wsi Czarny Las w gminie Sztabin (Basen Środkowy BbPN).

W 2018 roku spośród trzech liczeń (wczesnego, środkowego i późnego) najwyższą liczebność żurawi odnotowano podczas liczenia wczesnego - 443 osobniki. Niewiele mniej żurawi zaobserwowano podczas liczenia środkowego - 398. Największe zgrupowanie ptaków na noclegowisku stwierdzono na stanowisku Ostrowie/Nowy Lipsk (GB_04), podczas liczenia środkowego - 241 osobników.

Na zmiany w liczebności i rozmieszczeniu skupień żurawi znaczny wpływ mogą mieć warunki hydrologiczne. Większa część łąk, również w sąsiedztwie rzek była skoszona, niskie stany wód powodowały przenoszenie się ptaków w bardziej atrakcyjne miejsca. Także czynniki pokarmowe mogą mieć znaczenie dla terminów wędrówek i rozmieszczeń ptaków. Sezonowe prace koszenia kukurydzy rozpoczęły się już z końcem sierpnia, i były bardziej rozłożone w czasie niż w roku ubiegłym. Najliczniej wykorzystywanym żerowiskiem było położone pomiędzy wsiami Chilmony i Koniuszki, jednak obserwacje wskazywały na przebywanie w jednym czasie i miejscu około 150 żurawi. Należy pamiętać, że populacje

migrujących żurawi są populacjami otwartymi w sensie demograficznym, gdzie następuje wymiana osobników i tylko liczenia zgodnie z przyjętą metodyką dają porównywalne wyniki, służące śledzeniu zmian zachodzących w miejscach koncentracji tych ptaków w okresie jesiennym.

Załączniki

1. Mapa z lokalizacją skontrolowanych w roku 2018 stanowisk.
2. Wypełnione karty stanowisk, formularze liczeń.
3. Dane przestrzenne w postaci plików wektorowych z lokalizacją noclegowisk żurawi, miejsc obserwacji, żerowisk oraz dziennych miejsc odpoczynku.

Literatura

1. Mirowska-Ibron I. 2011. Program ochrony żurawia *Grus grus* w Polsce - Projekt. Strategia zarządzania krajową populacją. SGGW. Warszawa.
2. Sikora A., Ławicki Ł., Wylegała P., Lenkiewicz W. 2015. Liczebność i rozmieszczenie żurawi *Grus grus* na jesiennych noclegowiskach w Polsce w latach 2009-2013. *Ornis Polonica* 2015, 56: 1-25.
3. Sikora A., Lenkiewicz W., Ławicki Ł., Wylegała P. 2015. Monitoring Noclegowisk Żurawi. Instrukcja prac terenowych. Państwowy Monitoring Środowiska.
4. Sikora A. 2011. Żuraw. W: Sikora A., Chylarecki P., Meissner W., Neubauer G. (red.). Monitoring ptaków wodno-błotnych w okresie wędrówek. Poradnik metodyczny; ss. 113-121. GDOŚ. Warszawa.
5. Sikora A. 2009. Metodyka liczenia żurawi *Grus grus* na zlotowiskach - propozycja monitoringu w Polsce. *Notatki Ornitologiczne* 2009, 50: 29-41.

Sporządził:

Justyna Pińkowska

asystent ds. ochrony przyrody w projekcie LIFE11 NAT/PL/422

